

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

С. Й. КРАВЧУК

Молодь є особливо активною складовою сучасного українського суспільства. Молодим поколінням належить реалізувати започатковані у нашій державі реформи та розвинути їх до рівня системних соціально-економічних перетворень. Саме від здатності молоді бути активною, дієздатною і творчою силою залежать перспективи державорозбудовчого процесу в Україні. Молодь – найбільш продуктивна і в соціально-демографічному відношенні. Вона є незамінною складовою у природному процесі зміни поколінь, забезпечення чисельного оновлення населення й досягнення таким чином його тривалого існування. В Україні проживає понад 11 млн. молодих громадян, які становлять 22,6 відсотка населення країни [8]. Конституція України в 2 розділі проголошує цілу низку ряд прав та свобод людини і громадянина в Україні, в тому числі ст. 38 та 42 надають громадянам України право займатись підприємницькою діяльністю, яка не заборонена законом.

Проблемою підприємницької діяльності молоді в Україні займались науковці Балакірева О., Красовська Н., Перепелиця М., Гетьманенко Ю., Тахтарова К. та інші [4; 5; 6; 7]. За їх оцінками, вирішення проблем участі молоді в підприємницькій діяльності можливе за умови належної організації праці й відповідному фінансовому забезпеченні. Тому, на їхню думку, необхідно приділити значну увагу політиці держави у вирішенні відповідних проблем. Разом з цим, проблемні аспекти правового регулювання забезпечення відповідними умовами підприємницьку діяльність молоді України науковцями не вивчалась.

Основне завдання статті полягає в тому, що визначення системних підходів до її налагодження дозволить правильно забезпечити організацію підприємницької діяльності молоді на основі внесення змін до нормативно-правової бази, що регулює відповідні відносини та сприятиме виконанню її положень.

Дослідження основних чинників забезпечення підприємницької діяльності молодих громадян держави не буде повним і всебічним, якщо не розглянути головні загальні передумови забезпечення реалізації, охорони й захисту її прав і свобод, якими виступають правова держава й громадянське суспільство. В умовах економічної кризи виробнича функція підприємця опосередковується і супроводжується соціальною дією, спрямованою на зміну соціальних відносин. Сьогодні підприємницька діяльність частково легалізована. Однак уже на цьому етапі певний політичний прошарок почав усвідомлювати свої особисті інтереси, через те виникає потреба в спільних бізнесово-політичних діях для задоволення політичних інтересів. Разом з цим, політична нестабільність, боротьба представницької та виконавчої влади ще не створюють нормальних умов для підприємницької діяльності, а здебільшого спричиняють до виникнення конфліктних ситуацій. Корупція, мафія, великі податки, висока інфляція, падіння попиту – можливі реалії конфліктної ситуації в системі підприємництва [5, с. 4].

Досить проблемною ситуацією щодо політики та бізнесу є система дії малого та середнього бізнесу. Адже цей суспільний феномен не має реальних можливостей впливати на характер і процес прийняття політичних рішень, бо не має стільки фінансових можливостей для привернення на свій бік засобів масової інформації та політики. Керівники держави не враховують тих обставин, що підприємницька еліта помолодшала, а це, у свою чергу, дає право стверджувати, що у бізнес влилася аполітична молодь, і таке підприємництво опинилося поза існуючими партіями. Якщо оцінювати цей процес, то варто зробити висновок, що в державі відбувається конфлікт «політична влада – суспільство – підприємництво» [7, с. 54]. Сьогодні основна маса бізнесменів занепокоєна долею свого підприємництва і готова підтримати ту політичну владу, котра дасть можливість вести бізнесові справи вигідно. Тому виникає нагальна потреба формувати сучасні цінності на основі інтелекту й духовності.

Нині політичним авангардом підприємництва стають представники великого бізнесу. Вони нагромадили солідний капітал, але в умовах економічної та політичної нестабільності не готові інвестувати його в політику, що призводить до виникнення конфліктної ситуації між владою та представниками малого і середнього бізнесу, яка триватиме досить тривалий період, що не на користь економічній та політичній стабільності [4, с. 81]. Участь молоді в підприємстві в сучасних умовах потребує глибокого аналізу щодо його правового регулювання. Особливий акцент необхідно зробити на з'ясуванні питання, яке стосується реалізації трудових прав молоді в умовах трансформації

українського суспільства, а також визначити шляхи вдосконалення чинного трудового законодавства. Конституцією України права та свободи громадян визнано найвищою цінністю, зокрема у статті 43 проголошено, що держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Ці положення реалізовано в низці законодавчих актів, зокрема в одних із останніх законах «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» та «Про зайнятість населення» [1; 2].

Разом з цим, в діяльності державних органів сьогодні відмічається істотний недолік – усунення від контролю за виконанням вимог власних нормативно-правових документів. При цьому на недостатньому рівні залишається стан додержання трудових прав і можливості їх захисту. Однією з найменш захищених категорій населення залишається молодь, яка потребує особливого правового захисту з боку держави. Загострення соціально-економічних проблем, недосконалість правової і нормативної баз, відсутність дієвих механізмів державної підтримки молоді в період її соціального становлення та розвитку значно ускладнили процеси відновлення інтелектуального потенціалу, трудових ресурсів держави, негативно позначилися на матеріальному становищі молоді сім'ї, здоров'ї, фізичному й духовному розвитку молодих громадян, призвели до зростання безробіття серед молоді, загострення криміногенної ситуації в суспільстві [9]. Боротьба за виживання вітчизняних підприємств призводить до погіршення умов праці, в тому числі молоді. Тим часом можливості молодих людей обмежені через їх низьку конкурентоздатність порівняно з іншими категоріями населення. Молодь у нашій країні є особливо соціально незахищеною категорією через відсутність практичного досвіду, правових і професійних знань, в умовах жорсткої конкуренції на ринку праці. Така ситуація виникає через те, що ринок праці сам по собі не створює гарантій здійснення права на працю, а особливо для молоді, яка з об'єктивних причин нездатна на рівних конкурувати з досвідченими працівниками. Роботодавцям потрібні досвідчені кадри, тому молодій людині без досвіду роботи працевлаштуватися нині доволі непросто. Тому сьогодні зростає необхідність підвищення соціально-правового захисту права на працю молоді шляхом зміни характеру та умов праці в новітніх соціально-економічних умовах, введення нових і перегляду діючих норм умов праці й надання додаткових гарантій щодо трудових прав молоді. Найчастіше саме молодь є найбільш експлуатованим «знаряддям» праці, отримуючи за неї мізерну плату або взагалі її не отримуючи. Хоча державою передбачено деякі додаткові гарантії зайнятості, надання першого робочого місця, обмеження щодо звільнення, додаткові соціальні гарантії, обов'язкові щорічні профілактичні медичні огляди тощо, їх не можна назвати значними заходами соціального захисту молоді. Тому досить важливо, щоб надалі законодавство про працю молоді розвивалось, із урахуванням особливостей молодих робітників.

Аналізуючи статистичні відомості центрів зайнятості, можна констатувати, що кожен другий клієнт – молода людина. Основними ж категоріями молоді є випускники навчальних закладів різних рівнів акредитації, які не мають досвіду та є претендентами на перше робоче місце. Важливою проблемою зайнятості молоді є відмова роботодавця в наданні першого робочого місця. Молоді люди, які бажають працевлаштуватися, як правило, не мають досвіду роботи, наявність якого є найбільш поширеним аргументом для відмови.

Таким чином, виникає проблема, при якій молоді люди опиняються в ситуації, коли їх не беруть на роботу, оскільки вони не мають досвіду; в той же час вони не можуть набути цього досвіду, оскільки вони ніколи не працювали. Не менш важливою проблемою є неповна зайнятість, тобто значна кількість молодих людей є частково зайнятими; при цьому вони працюють менше часу, ніж вони б того бажали. Високий рівень часткової зайнятості дозволяє зробити висновок про те, що молоді люди погоджуються на такі умови праці, які не відповідають вимогам правових норм, тому що вони розглядають роботу як тимчасову і не впевнені в майбутньому.

Дієвою формою підтримки молодіжної зайнятості є працевлаштування молодих безробітних громадян шляхом надання роботодавцю дотацій за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Це стимулюватиме роботодавців працевлаштовувати молоду людину, яка згодом зможе закріпитися на виробництві і стати по-справжньому кваліфікованим фахівцем. З метою забезпечення додаткових гарантій зайнятості молоді було прийнято Закон України «Про забезпечення молоді, що отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю».

Для реалізації даного закону затверджена Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 2008 р. №223 «Деякі питання надання роботодавцям дотації для забезпечення молоді першим

робочим місцем», де визначений перелік професій і спеціальностей, за якими роботодавцю може надаватися дотація у разі забезпечення молоді першим робочим місцем [3].

Разом з цим декларативність цих документів полягає у незацікавленості владних структур кардинально вирішувати питання забезпечення роботою молоді або підтримувати її підприємницьку діяльність. Тому вирішити в межах нормативно-правових документів це питання зможе лише сама молодь, об'єднавшись для цього у громадські організації. Діяльність громадських об'єднань підприємців – це конкретна підтримка й розвиток молодіжного підприємництва як у цілому в Україні, так і в кожному конкретному регіоні. Дієвість такої підтримки вимірюється не тільки кількістю суб'єктів підприємництва, зареєстрованих у тому чи іншому регіоні, а й тим, настільки вільно й прозоро вони можуть займатися бізнес-діяльністю. Крім цього, для забезпечення власної підприємницької діяльності сьогодні є один вихід – шляхом проведення масових протестних заходів домагатись від центральних та місцевих органів влади реалізовувати права молоді. Відсутність таких дій залишить проголошені законодавчою та виконавчою владою держави пріоритетні напрями розвитку молодіжної підприємницької діяльності та питання їх працевлаштування за лаштунками приватного бізнесу олігархічних структур, які безпосередньо впливають на правотворчу діяльність сьогоднішньої влади.

Громадянське суспільство є першочерговою передумовою створення правової держави: неможливо побудувати правову державу там, де складові елементи даного суспільства не є розвинутими. В сучасних умовах держава повинна не лише проголошувати пріоритет прав і свобод особи, а й координувати відповідно до нього свої цілі, завдання, функції в усіх сферах – політичній, соціально-економічній та культурній. Роль правової держави не може зводитись лише до декларування прав і свобод особи, серед її функцій мають бути: гарантія соціальної безпеки, дотримання соціальної справедливості, гарантований незалежний рівень життя, соціальний мир та злагода. Держава має всебічно сприяти забезпеченню гідного життя для своїх громадян.

Разом з цим, Україну не можна у повній мірі визнати правовою державою тому, що права і свободи особистості ще не стали вищою цінністю. Формування правової держави й створення умов, за яких людина дійсно стає вищою соціальною цінністю, є надзвичайно складним завданням, його вирішення можливе лише в результаті тривалих зусиль усього суспільства, пов'язаних з подоланням комплексу наявних проблем. Крім цього, негативним фактором в Україні є низька правосвідомість і правова культура з одного боку молодих громадян, з іншого – посадових і службових осіб, що створює конфлікт їхніх інтересів, і вирішити їх можна лише за умови посилення контролю молоді за діяльністю влади, а не навпаки, що маємо ми сьогодні.

Список використаної літератури

1. Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 3.
2. Закон України від 5 липня 2012 року № 5067-VI «Про зайнятість населення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligasakon.ua.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 2008 р. №223 «Деякі питання надання роботодавцям дотації для забезпечення молоді першим робочим місцем» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ligasakon.ua.
4. Балакірева О. М. Проблеми працевлаштування та міграційні орієнтації молоді / О. М. Балакірева // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 4. – С. 76-91.
5. Красовська Н. Як зорієнтувати молодь на ринку праці / Н. Красовська // Праця і зарплата. – 2008. – № 17. – С. 4.
6. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) : Монографія / М. П. Перепелиця. – К. : Український ін-т соціальних досліджень ; Український центр політичного менеджменту, 2001. – 242 с.
7. Гетьманенко Ю. О. Зарубіжний досвід регулювання зайнятості молоді / Ю. О. Гетьманенко, К. А. Тахтарова // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – 2011. – Т. 2. – С. 51-59.
8. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Молодіжна доктрина України (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cek.org.ua>.